

İpsiz Recep derken, aklımıza ilk gelen...

İpsiz Recep derken aklımıza ilk gelen Atatürk'ün Milis Yüzbaşı ünvanı verdiği, yüzyüze konuşurken ona Recep Emice diyerek hitap ettiği, Kuvayı Milliye Sahil Müfrezesinin Rizeli kahramanıdır. Rize'nin Haldoz (Hal-düzü) diye bilinen Portakallık mahallesindedir.

Büyüdüğü sokağın adını halk kendiliğinden İpsiz Recep Sokağı koydu. Dolmuştan ineceği zaman şoföre yolcular artık öyle sesleniyor; "İpsiz Recep sokağında incek var!" Ne güzel oldu.

Ben de bu sokağın torunuyum, Morgül dede evimiz burada. Bu mahalleyi çok severim. Ordaki yaşlıları ziyaret etmek bana huzur verir. Bana annemle babamla ilgili hatıralarını anlatırlar. İpsiz Recep'in yeğenine gelin olan seksenlik Hatice Gürses'in evi de ordadır, oğlu Prof.Emin Gürses'ten onu bilenler vardır. Avlusundan hiç ziyaretçi eksik olmaz. Geçen hafta Hatice teyzeye gittim. Yine avlu kalabalıktı. Yardımcısı kadının dizleri ağrıyordu, onun dizlerine bitki özlü alabalık yağı götürdüm, şimdi bana dua edip duruyor.

Hatice teyze babamı çok iyi hatırlıyor; "Leyla ablan küçüktü, baban Bedri aga kemanla 'Leyla bir özge candır' çalar söylerdi, susardık onu dinlerdik.."

Konuyu İpsiz Recep Emice'nin Kars'ı İngiliz işgalinden kurtarmaya gittiklerinde çekilmiş olan fotoğrafına getirdim. Bunlar ailede pek anlatılmayan konular, bilemiyorlar. Ancak ilk aklına gelen şu; "Beni istemeye geldiklerinde bunlara kız verilmez dedeleri eşkiya idi" söylentisi. Diğer yaşlılar da öyle duymuşlar, başka şey bilmiyorlar. İngilizlerin kime eşkiya dediğini ise hiç duymamışlar.

Demek iftira böyle bir şey. Şayiası gerçeğinden hızlı yayılıyor. İlk akıllarına gelen "eşkiya" oluyor, bu çok hazin. Mahallemin onur abidesi bir kahramana atılan bu iftiranın altında neyin olduğunu okurlarıma anlatmaya karar verdim.

İngilizlere aşırı borçlanan Osmanlının gün gelip Balta Limanı mali teslimiyetiyle liman şehirlerine, bir tane de Trabzon limanına karakol kuran İngilizler, kendilerine vergi vermeyi reddeden tüccarlar için "eşkiyadır, bu aileyi buradan sürün" diye saraya rapor gönderdiklerini belgeleriyle biliyorum. Recep Emice de Batum'dan Rize'ye tahıl vb ticaret yapıyordu. Hatta böyle bir rapor benim Haldozlu Finci dedelerim için "Bu aile eşkiyadır, Erzurum'a sürülmelidir" diye rapor yazmışlardı, kayıtlıdır, belgelidir.

Açıktır ki Duyuni Umumiye kararlarına boyun eğmeyenlere eşkiya diyorlardı. Silahını onlara getirip vermeyen ve onlara vergi vermek istemeyenlerden dağa çıkan elbette olmuştur, ama asla dağa kadın kaldıran eşkiya olmamışlardır. İpsiz Recep de böyle bir şey hiç yok. O, dağdakileri çağırıp indirdi, onları milis kuvvetine kattı.

Eşkiya bizde dağa kadın kaldırıana denir. Oysa Recep Emicenin namus kavramı tam tersinin örneğidir. Anlatayım. İlk eşinden çocuğu olmadığı için ayrılmış, daha sonra çocuklu ve kocası ölmüş bir hanımla evlenmek istemiş. Ona uygun, yine buralı, kocası muhtemelen Yemen'de şehit, tek kız çocuğuyla dul kalmış bir hanım olan, bitişik mahalleden Osman Kara dedenin kızkardeşi Nadire hanım ile onu evlendirmişler. Yani öksüz kız çocuğuna baba oldu, dul hanıma da namus şemsiyesi oldu.

Bu öyle sıradan bir davranış değildir. İpsiz Recep deyince bunları akla getirmek gerek, eşkiya değil. O gün, Hatice teyzelerde bunları anlatmalıydım. Sadece "Kimin karısını dağa kaldırmış, bir daha ona "eşkiya idi" demeyin" diye biraz sertçe uyardım.

İngiliz'in ele geçiremediği, vergisini (haracını) alamadığı tüccara ve bizim kahramanlarımıza en büyük silahı iftira atmaktı. Örneği çoktur. Recep Emice'yi Samsun'a "Topla bizim uşakları gel" diye çağıran Yarbay (Bandırma Vapurunda listedeki adıyla Kaymakam) Mehmet Arif (Finci) Bey'e de iftira atılmıştır. İlk bastıkları İngiliz karakolu Kavak karakoluydu. Bu karakolların görevi aynı zamanda silah toplamaktı, ordaki silahları alıp milislere veren yarbay Mehmet Arif ile buluşmaları tesadüf değildir.

İpsiz Recep Emice deyince iki kere düşünmek gerek. Vatan namustur demiştir, koşmuştur, üstelik kendi hayatı da bir namus örneğidir. Ona bağlanan maaşı dahi almamış, yetim kalan şehit çocukları için Çocuk Esirgeme Kurumuna bağışlamıştır.

Recep Emice eşkiyaymış... Çamur at izi kalsın, öyle mi?

Noktayı koymadan belirtmeliyim, Rize'de dağa kadın kaldırmak o kadar kolay değildir. Akpınarlı Fevzi dayıdan dinlediğim bir hikâyeyi anlatayım. Adını da vererek anlatmıştı. Eşkiya falanca bir gün kendi köyünden gelinlik kızı dağa kaçırmış, o gece eşkiya uyur uyumaz kız onun tüfeğini almış eşkiyayı vurmuş öldürmüştü. İşte budur. Rizeli gelin kızı dağa kaçırmak onun için kolay değildir.

Burada yağmur boldur, yağmur yağdığı zaman çamur kalmaz. Demem o ki şimdi yağmur mevsimi, rahmeti bol olsun İpsiz Recep Emicemizin, onu iftiradan koruyacak kadar elim kalem tutuyor, şükür.

Nerde düşman varsa oraya koşan, o yüzden ipi yoktu, bir yere bağlanıp kalmazdı. Bir gün Kars'ta, birgün Batum'da, İngiliz işgallerine karşı savaşıyor, bir gün İzmit Karasu'da Yunan askerine karşı savaşıyor, birgün Bolu-Düzce de isyan bastırmaya, birgün Sakarya'da... Vatan işgal altındayken onu kimse bağlayamazdı, onun için İpsiz'di namı.

1918'de Batum'da Zekeriya Tiryaki ile beraberler...

Batum'un Ruslar çekildikten (1917) sonra İngiliz ve Gürcü askerleri tarafından işgalini durduran milis kuvvetin içinde İpsiz Recep ile beraber Zekeriya Tiryaki de var. Dedesi Zekeriya Tiryaki'nin de Batum'da vuruştugunu torunu Oğuz Tiryaki'den yeni öğrendim. Ancak Oğuz Ruslara karşı savaştı şeklinde biliyor, bir tarih karıştırması var. Ruslar 1917'de Batum'u (Kars, Artvin, vd) Gürcülere Ermenilere bırakarak çekilmişlerdi. 1918'de İngilizler işgal gemileriyle asker çıkardılar Batum'a ve Kars'a, bizimkiler de koştu kurtarmaya. Diyebiliriz ki Kuvayı Milliye'nin mayası buralarda İngilizlere ve işbirlikçilerine karşı, İpsiz Recepterle, Zekeriya Tiryakilerle, Süleyman Asaflarla atıldı.

Zekeriya Tiryaki dedenin torunlarından ilkokul arkadaşım Suzan ile birkaç gün önce görüştim. Ona dedesiyle ilgili anısı varsa anlatmasını istedim. Bir gün dedesine "Dede sen hiç düşman öldürdün mü?" diye sormuş, dedesi ona şöyle anlatmış. "Göğüs göğüse geldik biriyle, onu tuttum şöyle attım öteye." Bu kadar.

Bu öyküyü Oğuz Tiryaki'ye aktardım. Hatta kendi torunlarının yanında sordum, görüntülü kayıt yaptım. Dedi ki, "Dedelerimiz yaptığını övünerek anlatmazdı. Çocuklara adam öldürme hikayesi asla anlatmazlardı, bu da bir eğitimidir. Oysa dedemin vurduğunu gider birisi daha vurmuş, sonra da ben vurdum diye anlatmış."

Anneler, nineler... Torunlarımıza çocuklarınıza namus öğretmek istiyorsanız bunları anlatacağız. İpsiz Recep deyince akıllarına ilk önce namus timsali gelecek.

Mahiye Morgül

16.8.2017 /Rize